

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

Disp. XIII. De Natiuitate Christi ex vtero matris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

à Deo sunt, ordinata sunt, & conuenienter disposita: consequens est, quod conuenientissimo tempore Christus nasceretur.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus venerat nos in statum libertatis reducere de statu seruitutis. Et ideo sicut mortalitatem nostram suscepit, ut nos ad vitam reduceret:

Super illud Luc. 2. Vt proficeretur rationem ipse seruitio subderetur. Tempore etiam illo, quo totum mundum orbis sub vno principe viuebat, maxima pax fuit in mundo. & ideo decebat, ut illo tempore Christus nasceretur, qui est pax nostra faciens utraque vnum, ut dicitur Ephes. 2. Vnde Hieronymus dicit super Isai. Vt reseruamus historias, & inuenimus usque ad vigesimum octauum annum Caesaris Augusti, in toto orbe terrarum fuisse discordiam: orto autem Domino, omnia bella cessauerunt, seculabatur contra gentem gladium. Congruabat etiam ut in illo tempore, quo vnus princeps dominabatur in mundo, Christus nasceretur, qui venerat congregare suos in vnum, ut esset vnum ouile, & vnus pastor, ut dicitur Ioan. 10.

Ad secundum dicendum, quod ideo Christus, Regis alienigenae tempore nasci voluit, ut impleretur propheta Iacob dicens, Genes. penultim. Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est. Quia ut Chrysostomus dicit super Matth. quamdiu Iudaica gens sub Iudaicis Regibus, quamuis peccatoribus, tenebatur, Prophetiae mittebantur ad remedium eius: Nunc autem quando lex Dei sub potestate Regis iniqui tenebatur, nascitur Christus, quia magna & desperabilis infirmitas medicum artificiosum rem querebat.

Ad tertium dicendum, quod sicut dicitur in lib. de quest. Veter. & noui Testam. tunc Christus nasci voluit, quando lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

In libro q. ex non Test. q. lux diei incrementum incipit accipere: ut ostenderetur, quod ipse venerat, ut homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luca. 1. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

COMMENTARIUS.

Constituit D. Thom. differentiam inter Christum, & alios homines, quod alij subdantur necessitati temporis ut nascerentur: Christus vero sibi nascendi tempus elegit. Vnde concludit fuisse conuenienti tempore natum, quia, quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Videtur autem nulla profusus intercedere differentia. Quia Christus non ut homo, sed ut Deus elegit sibi tempus nascendi, unde ut homo etiam fuit subditus necessitati nascendi tali tempore à Deo præordinato: idem autem est in alijs hominibus, qui non nisi ex diuina prouidentia certis temporibus nascuntur. Quare si de Ioanne Baptista. v. g. quæreremus, an conuenienti tempore natus fuerit, eadem ratio esset reddenda, scilicet tempore à Deo prædefinito fuisse natum, & ideo tempus illud non potuisse non esse conueniens. Respondetur in primis non esse hoc loco disputandum, an Deo eodem modo omnium hominum natiuitates, & tempora prædefiniat, certum autem est tempus natiuitatis Christi singulari modo esse prædefinitum ex ratione diuinæ bonitatis, & sapientiæ. Nec dubito quin aliorum etiam hominum, præsertim singulariter electorum, natiuitates, ac tempora eodem prædefiniantur modo. Itaque solum est differentia, quod in Christo eadem persona sibi ipsi prædefiniuit tempus nascendi in assumpta natura: ideo absolute, & simpliciter hæc persona, seu hic homo per communicationem idiomatum, dicitur sibi prædefinisit tempus nascendi. Nisi fortasse quis dicat, quæ-

uis Christus ut homo non potuerit sibi eligere tempus nascendi in utero matris, quia necessario supponitur homo, & consequenter natus in utero: potuisset tamen sibi eligere tempus, & horam natiuitatis extra uterum. quod profecto est probabile, quauis non sit D. Thomæ sensus, neque ad rem admodum pertinens. Tum, quia illud tempus non tam fuit prædefinitum à Christo, ut homine, quam voluntarie susceptum ex prædefinitione diuina. Tum maximè, quia supposita priori natiuitate in utero, ex illa necessario ordine naturæ definitum fuit tempus nascendi extra uterum: supposito tali corporis temperamento, & alijs circumstantijs, quæ in illa natiuitate fuerunt.

In solutione ad secundum attigit D. Thomas expositionem illius loci Genes. 49. Non auferetur sceptrum de Iuda, &c. de quo in prima disputatione tomi superioris fuisse dictum est.

DISPUTATIO XIII.

In quatuor Sectiones distributa.

De natiuitate Christi, ex utero matris.

Postquam de conceptione, & natiuitate Christi in utero matris dictum est, sequitur, ut de mysterio Virginei partus, quo Christus in lucem est editus, disseramus. Quoniam autem (ut in superioribus diximus) in his disputationibus eam dicendi rationem tenere curamus, qua vniuersam simul vitæ Virginis seriem texamus, ac explicemus, ratio temporis postulabat, ut si quid notatu dignum in illis nouem mensibus, quibus Christus in visceribus matris latuit, actum est, illud adnotaremus: sed de illo tempore nihil in scripturis, vel monumentis fide dignis habemus, nisi quod Lucas narrat, de visitatione Elisabeth. Statim enim post filij conceptionem eadem fortasse die (ut Euangelista innuit) comite sancto Ioseph (ut decentius, ac verisimilius ab omnibus prudenter indicatum est) in montana perrexit Virgo, non ut in fide confirmaretur, neque, quasi incredula de oraculo (ut Hæretici calumniantur) sed Maria eius quasi læta pro voto, & religiosa pro offitio, & festinans prævisitat Elisabeth (ut dixit Bernard. hom. 4. super Missus est, & sabeth. Amhros. & alij expositores Luc. 1.) At autem Euangelista ibi permansisse quasi mensibus tribus: An vero tempore natiuitatis Baptista præfens affuerit, dicemus infra, cum de Ioanne Baptista disputabimus. Post illud ergo tempus reuersa est in domum suam, scilicet, in ciuitatem Nazareth: & postea accidit, quod Matthæus narrat de suspicionem, acurbationem sancti Ioseph, deque Angelij apparitionem. Qua de re supra, cum de matrimonio Virginis, & de sancto Ioseph disputaremus, nonnulla diximus. Appropinquante itaque partus tempore, profecti sunt Bethlehem, vbi Christus natus est. De hacigitur natiuitate primum videndum est qualis fuerit, deinde de circumstantijs loci, ac temporis: de signis vero, ac prodigijs, quæ in illa contigerunt, dicemus commodius in disputatione sequenti.

SECTIO I.

Vtrum verè, ac propriè Christus fuerit natus ex Virgine.

Non defuerunt qui negarint Christum propriè natum esse ex Virgine, quia non naturali, & ordinaria via: sed alia nescio qua ex Virgine prodijt, quod fortasse dixerunt, ut eius Virginitati, & integritati consulerent. Ad quem errorem accessit

Gottfre-

Gust. Gotfredus, quod lib. 7. quæst. 6. dicens Christum non fuisse natum transeundo per medium: sed ab extremo in extremum immediate transiliendo. Hoc enim facilius ei visum est, quam quod interierant corpora penetravit abque ruptione. Quam sententiam inter alias refert Durand. in 4. dist. 44. quæst. 6. & illi non admodum displicet.

Durand. Dicendum vero est Beatam Virginē vere, ac proprie peperisse Christum, ipsumque vere, ac proprie natum esse ex Virgine. Est conclusio certa de fide. Probatur prior pars apertissimis Scripturis, Isai. 7. Ecce Virgo concipiet, & pariet, tam vere ergo peperit, quam concepit Matth. 1. Pariet filium, & infra. Non cognovit eam, donec peperit filium. Si ergo est verus, ac proprius filius, etiam est verus, ac proprius partus, vel si alterum improprie exponimus, cur non etiam alterum? Et Lucæ 2. Completi sunt dies, ut pareret, & peperit filium suum primogenitum. Secundo probatur ex definitione & traditione Ecclesiæ, in Concilio Lateranensi, sub Martino primo, consult. 5. can. 3. definitur Beatam Virginem vere & proprie fuisse Dei genitricem, quia veraciter ipsum Deum concepit, & incorruptibiliter genuit. Idem traditur in Concilio Chalcedonensi, act. 5. in confessione fidei, ubi etiam approbatur Epist. 11. Leonis Pap. ad Flavianum, in cuius cap. 1. ita ad re præsentem loquitur. Non ita intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis, & mirabiliter singularis, ut per nouitatem creationis, proprietas remota sit generis? Quæ verba tam ad conceptionem, quam ad partum accommodari possunt. Et eandem veritatem docent omnia Concilia, & Patres, quos statim referam, & rationem assignabo. Ex hac vero priori parte necessario sequitur posterior. Nam illa duo, scilicet, partus & natiuitas correlatiua sunt. Vnde alijs Scripturæ locis Christus natus dicitur, Ioan. 18. Ego in hoc natus sum, & Isai. 9. Parvulus natus est nobis. Et dicto Concilio Lateranensi, can. 4. definitur, proprie, & secundum veritatem duas esse in Christo natiuitates. Idem in 5. Synodo, collat. 8. can. 3. & in 6. Synodo, act. 11. in epistola Sophronij, & in 1. epistol. Cyril. ad Nestor. quæ in Concilio Ephesino habetur, Verbum Dei sustinuit, sed dicitur, generationem carnalem, carnis sue natiuitatem, suam faciens, & ideo vere prodisse ex Virgine, & natum esse carnaliter: & familia habentur in epistola Cyrilli cum Concilio Alexan. ad eundem Nestor. quæ in Ephesino recipitur, & approbatur. Idem docet egregie Damascen. lib. 3. de fide, cap. 7. Fulgentius, lib. de fide ad Petrum, cap. 2.

Matth. 1. *Trop. vere,* *ac proprie* *Christum* *parit.* *Luc. 2.* *Concil. Lateran.* *Conc. Chalcedon.* *Leo Pap.* *Natiuitas* *Christi ex* *Virgine vere,* *& proprie.* *Ioan. 18.* *Isai. 9.* *Concil. Lateran.* *Concil. Alex.* *1. Synod.* *6. Synod.* *Conc. Ephes.* *Cyrl. Alex.* *Concil. Alex.* *Damasc.* *Fulgent.*

Ex hac conclusione sequitur primo Christum exiisse de vtero Virginis per naturalem viam, qua reliqui homines nasci solent. Quod Damascen. lib. 4. cap. 15. his verbis docuit. Conceptio quidem per aurem contigit, procreatio autem per eam partem, qua factus in lumen oriri consuevit. Ratio est, quia hoc est de ratione veri partus, veræque natiuitatis. Congruentia vero tã conclusionis, quam huius consecrarij est, quia Deus non tantum voluit fieri homo, sed etiam filius hominis, & feminam quandam voluit esse veram Dei matrem: nõ essent autem vera mater, & verus filius, nisi esset verus partus, & vera natiuitas: vnde eleganter dixit Nazian. orat. 51. quæ est epist. 3. ad Chelidon. Christum diuino modo genitum esse, quia sine operæ viri, & humano, quia iuxta parienti consuetudinem. Et non minus sapienter idem Nazian. oratio. 16. de amore pauperum, non longe à principio dixit, voluisse Deum, non tantum naturam, sed etiam natiuitatem nostram honorare, & ideo vtramque assumpsisse, cum omni proprietate, absque maculata tamen, vel indecentia, prout Deum decebat. Et confirmatur, quia quidquid aliud dicatur, sine fundamento, & necessitate dicitur: & præsertim quia asserere trãitum ab extremo in extremum sine medio, maius fortasse miraculum est, remque obscuriorem, & difficiliorem reddit. Video tamen posse aliquem multa ex his, quæ adduximus de natiuitate in vtero interpretari: dicendum vero

Fr. Suarez. tom. 2.

A est multa ex illis necessario intelligi de natiuitate extra vterum: alia vero ad illam etiam extendi, quatenus ad quoddam completum, & perfectionem matris hæc natiuitas pertinet.

Secundo colligitur ex eadem conclusione B. Virgine ad partum Christi, non mere passivæ, sed ali- *Virgo actiue impulsu* quo modo agendo, & quasi impellendo concurrisse *Christum* ad foetum emittendum. Hoc enim ad partum, & natiuitatis veritatem pertinet, quoniam alias non ipsa Virgo peperisset Christum, sed vel ab aliqua extrinseca causa eductus esset ex vtero, vel certe ipse virtute sua ex vtero exiisset, sicut egressus est de sepulcro. Beata igitur Virgo, ut vera sit mater, eum impulsit, vel efficaciam, quam alia matres solent, in suo partu ad emittendam prole adhibuit. Vnde Ecclesia canit, Enixa est puerpera Regem. Et confirmari hoc potest, quia in hoc nulla est difficultas neque indecentia. Nam efficere se potius ad perfectionem pertinet, & potuit fieri sine vilo labore aut violentia: præsertim cum diuina virtute factum sit, ut sine vili resistetia, vel repugnãtia id heret, sicut supra cū de Virginitate Mariæ ageremus, declaratū est, ubi fundamentum contrarij erroris dissoluimus, latius de illo dicturi infra, agentes de Christi resurrectione. Quo in loco ostendimus posse vnum corpus simul cū alio in eodem loco existere. Quod (ut August. inquit lib. 22. de Ciuit. c. 8.) illi soli non credunt, qui etiam Dominum Iesum per integra virginalia matris enixum, & ad discipulos ostiis clausis ingressum non credunt. *August.*

SECTIO II.

Utrum Christi natiuitas absque dolore matris, & sordibus puerperij perfecta sit.

Neminem exiis, qui Deiparam, Virginē in partu permansisse crediderunt, inueni, qui asseruerit cum dolore peperisse: hæc enim duo consentanea esse non possunt: non defuerunt tamen, qui sordibus puerperij eam putarint obnoxiam. In quam sententiam inclinavit Abulen. super cap. 12. Leuitic. quæst. 2. 3. 4. & 13. & clarius in 20. Idē asseruit Erasmus Luc. 2. Caieta. vero hic artic. 6. circa ad 3. partim descendit in hanc sententiam, partim eam corrigit. Dicit enim, intercessisse in illo partu omnia, quæ non ex peccato, sed ex natura sunt, quæque in statu innocentie extitissent: addit vero, Angelorū ministerio prouisum fuisse, ut nulla necessaria esset ablutio: ut & manus Virginæ (inquit) ab huiusmodi obscuris seruarentur mundæ, & mens ipsius ad tanti gaudij fructus magis vnita esset. *Abulen.* *Erasm.* *Caietan.*

D Ratio huius sententiæ esse potest, quia ut constat ex Aristot. 2. de Gener. Animal. cap. 4. & Galeno, lib. de formatione foetus, quādo homo concipitur, membræ quædam in vtero matris formantur, in quibus foetus inuoluitur, & intra illas vsque ad tempus natiuitatis continetur, quæ licet varia habeant nomina & officia (quorum explicatio non est huic loco necessaria) vulgari tamen appellatione secundine dicuntur, & hæc rumpuntur tempore natiuitatis, ut proles exeat: post cuius natiuitatem mater secundinas emittit, & copiam sanguinis, qui ad nutrimentū prolis illic fuerat congregatus. Certum igitur videtur Christi corpusculum, intra huiusmodi membranas fuisse conceptum, alias nec naturalem statum habuisset in vtero matris, nec naturali modo potuisset alimentum exurgere, nec excrementa emitte- *Aristot.* *Gal.* *Secundina quid.* re, neque ab externis alterationibus tueri, ad quæ munera huiusmodi membranæ à natura sunt datæ: si igitur Christi corpus, quādiu fuit in vtero matris, his est secundinis inuolutum, necesse fuit tempore natiuitatis rumpi, vel alio modo illis expoliari, ut aliis hominibus accidit, ergo necessarium etiam fuit Beatam Virginem extra corpus suum illas emitte- (erant enim iam superflue & quasi excrementa quædam) cum hac autem emissionē, sanguinis etiā emissio coniuncta est.

M

Dicen-

Partus Virginis sine dolore.
Greg. Naz.
Greg. Nyf.
Damasce.
Isai 66.

Augustin.
Fulgent.
Bernard.

Damasce.

In partu Virgo secundum non emisit.
Canon.
Trullan.

7. Synod.
Surius.

Iouer.

Natiuitas Christi sine sordibus facta.
6. Synod.
Sophron.
Epiphani.

Gregor.
Nazian.
Cyprian.

Dicendum vero est primo: Beatam Virginem peperisse absque vilo dolore. Probatur primo, ex patribus Greg. Nazian. in Tragedia de Christo patiente, circa princ. Virginem introducit de se dicentem: *Patens expert laboris, & doloris* Gregorius Nyf. orat. 1. de resurrectione, idem docet, & Damasce. lib. 4. de fid. c. 15. qui accommodant illud Isai. 66. *Antequam parturiret, peperit, & antequam perueniret partus eius, peperit masculum*, vbi Septuaginta legunt, *antequam venias dolor parturientium*, effugit, & peperit masculum: Idem docet Augustin. serm. 14. de Natiuitat. & ser. 1. de Assumptione. Fulgent. serm. de laudibus Virgin. Bernar. homil. 3. in *M. ssus est*, & serm. 4. in vigilia Natiuitatis, vbi eleganter tractat, quomodo Virgo tam à poena pariendi cum dolore, quàm ab sterilitatis maledictione fuerit immunis. Denique Ecclesia, in officio natiuitatis canit. *Nesciens Virgo vniui, peperit sine dolore Saluatorem seculorum*. Vltimo probatur rationibus. Prima est (qua sancti Patres vtuntur,) quia dolor partus respondet libidini, & voluptati conceptionis. Vnde Damasce. supra. *Quam voluptas, inquit, non anteuit, nec dolor quidem in partu sequutus est*. Secundo, quia maxime decebat Christum, vt ortu suo nullum prorsus incommodum etiam temporale matri afferret, præsertim cum facillime posset huiusmodi nocuum vitare. Tertia, & propria ratio philosophica est illa, D. Thomæ, quia dolor oritur ex diuisione, aut violenta compressione, vel relaxatione partium, ostensum autem est nihil horum passam fuisse B. Virginem.

Dico secundo, B. Virgo in partu suo non emisit secundinas. Hæc conclusio asserta est à Patribus in Trullo congregatis Can. 79. his verbis: *Absque vilo secundinæ ex Virgine partum esse constitentes, vt qui sine semine constitutus sit, idque toti regi annunciantes eos, qui propter ignorantiam aliquid faciunt, quod non decet, correctioni subiciuntur, & infra subdit, non licere ex communibus, & iis, quæ in nobis sunt, inenarrabilem Virginis partum, qua supra mentem, & sermonem Verbum peperit, definire, metiri, ac describere*. Quæ definitio magnam habet auctoritatem, quoniam illi canones, præterquàm quod plusquam à ducentis viginti Patribus editi sunt, in 7. Synodo, act. 7. can. 1. approbati videntur, vt Surius adnotauit. Qui etiam aduertit eandem Synodum, & Florentinam, & Adrianam, ac Michaellem summos Pontifices horum canonum auctoritate vfos fuisse. Et quamuis quorundam Græcorum temeritate aliqui eorum deprauati esse dicantur, hic tamē (de quo agimus) nunquam in dubium reuocatus est. Illud tamen valde huius canonis vim, atq; efficaciam minuit, quod aliqui codices non legunt, *absq; secundinis*, sed, *absq; vilo dolore*, & ita vertit Iouerus in suis sanctionibus Ecclesiasticis. Ego vero, cum originale Græcum consulere nō potuerim, quod illo caream, non possum de alterutra versione certum ferre iudicium: si tamen intentionem illius decreti spectemus, verisimile est mentem illorum Patrum fuisse, quam Surius explicuit. Reprehendunt enim ibi quorundam consuetudinem, qui in honorem secundinarum impollutæ Virginis, quasdam observabant cæremonias & rationem reddunt, quia non est honor Virginis illi attribuire, quæ cæteris patientibus communia sunt. Intendunt ergo negare huiusmodi secundinas in partu virgineo. Et hanc conclusionem confirmabunt, quæ in sequenti afferemus.

Dico ergo tertio, Virginis partum, Christi que natiuitatem purissime sine vili sordibus fuisse perfectam. Probatur primo, ex Patribus in 6. Syno. act. 11. Sophron. in sua epistola partum Virginis vocat *incorruptibilem*, quia scilicet, *sine fluxu sanguinis, aut simili persione perfectus est*, & simili ratione Epiphani. lib. 3. cont. hæres. in fine. *Natus est, inquit, per gentiles meatibus citra pudfectionem, impollute, absque inquinamento*. In eandem sententiam conspirant Nazianz. in Tragedia, Christus patiens, colum. 10. & 11. Cyprian. in

A serm. de natiuit. Christi, Maria, inquit, *genitrix, & obsterix, nullus dolor, nulla naturæ contumelia in puerperio*: vbi alia multa habet ad idem propositum. Item Aug. 29. cont. Faustum c. 3. & 4. lib. de quinque heresib. c. 5. *Stulte, inquit, vnde sordes in Virgine matre, vbi non est concubitus cum homine patre?* Denique D. Th. hic art. 6. ad 3. in eadem est sententia. Negat enim, & merito cum Hieron. lib. cont. Heluid. interfuisse in partu Virginis obstetricum ministerium, aut mulierum sedulitatē, quæ non parum fuisset necessaria, si B. Virgo sordibus puerperij fuisset obnoxia. Et quamuis Caieta. propter hanc causam adhibendum putauerit Angelicum ministerium: non videtur tamen necessarium, nec expediens in hoc negotio alterius creaturæ, præterquam ipsius Virginis operam interpositam fuisse. Et confirmatur. Nam propter hanc causam docent sancti Patres infra referendi, B. Virginem non indiguisse purificatione, quia germinans germinauit sicut lilium, & licet verbalis Isai. 35. accommodare. Vnde Cyprian. supra eleganter dicit prodijisse Christum ex Virgine, *sicut fructum ex arbore, aut sicut radium ex sole*, quibus, & alijs exemplis explicat sancti Patres summam puritatem, & munditiam illius partus. Ratione tandem declaratur: nam hæc conclusio ex præcedenti sequitur. Sunt autem, qui existiment posse interdum naturali(er) fieri, vt mulier sine huiusmodi secundinis, aut sordibus pariat. Quod indicare visus est Cornel. Ianf. in concord. c. 10. citans Aristotelem: tamen neq; Aristot. id asserit, neq; videtur naturaliter possibile. Tractat quidē hac de re Arist. lib. 7. de Histo. Anim. & c. 9. dicit, interdum emittere foeminam parientem saniem pallidam, interdum cruentā, & subdit nonnullis neutrum accidere: non tamen dicit alicui accidere partū sine emissionē secundinarum, aut sanguinis, & aliorum excrementorum, vt ex sequenti cap. manifeste constat. Et ratio id cōiunct, quia ille modus conceptionis est à natura præscriptus, & fieri non potest, quin nouem illis mensibus, quibus puer alitur in vtero, aliqua excrementa, & sanguinis copia cōgregata sint, quæ in partu necessitate quadam naturali expelluntur. Non oportet igitur in naturali actione fundari: sed operæpretium est fateri miraculū aliquod fuisse necessarium, vt Christi natiuitas dicto modo fieret: sed illud miraculum maxime decebat, & tanti filij dignitatem, & Virginis puritatem. Et sicut expedies fuit, vt Christus nascendo non esset matri alicuius, doloris causa, ita quoq; vt nullam ei corporalē immunditiam, aut indecentiam afferret. Vnde, licet hoc miraculum non sit in Euangelio expressum: ex ipsa tamen rei decentia piissimè creditur, accedente præsertim Patrum, quos attulimus auctoritate. Et in Euangelio nonnullū habemus indicium, dicente Luca, c. 2. *peperit filium suum primogenitum, & pannis eum inuoluit: & reclinauit eum in præsepio*. Quibus verbis insinuat nullam aliam actionem, mundationemve in eo negotio intercessisse, aut fuisse necessariam, vt Hieron. ponderauit, contra Heluidium, & D. Thom. hic art. 6. ad 3. & bene Caietan.

B

Cornel.
Ianf.

Aristot.
Partu seminarum naturaliter non est sine sordibus.

Luc. 2.

Hieron.
D. Thom.
Caietan.

Dupliciter autem explicari potest hoc miraculū. Primo, vt Christi conceptio facta fuerit absque illis membranis, & secundinis. Quod fieri potest verisimile. tū quia miraculose Spiritus sancti virtute conceptus est: tum etiam, quia videtur cessasse illarum necessitas. In naturali enim conceptione incipit secundina formari, vt genitura complectatur, in qua vis seminis inest, vt ita paulatim formetur fœtus. Hæc autē ratio in Christi conceptione cessauit, quia momento perfecta est absque semine, & absq; impuro sanguine matris, ex quorum concursu, & actione vnus, & alterius dispositione generatur hæc membrana crassa, sicca, & duricula. Si autē Christus in vtero matris non fuit inuolutus his mēbris, absq; nouo miraculo factum est, vt in natiuitate inuentæ non sint, ablatis autem secundinis facile intelligitur ratio,

ratio, ob quam nulla alia sordes inuēta fuerint, nec sanguinis emissio, quia hæc omnia potissimum eueniunt in aliorum partu ex diuisione secundinarum, in quibus illa omnia congregantur. Hic vero dicendi modus, quamuis fieri potuerit, necesse tamen est, vt multa miracula congerat fere continua illis nouem mensibus, vt in principio huius festi. argumentabamur. Duo tamen sunt præcipua. Alterū pertinet ad alimentū fœtus, quia fœtus per vmbilicum secundinis copulatur, per quas fugit sanguinem à matre, & ideo secundinæ plenæ sunt venis. Vnde si Christi corpusculum his membranis caruisset, non potuisset naturaliter alii. Nisi fortasse verū sit (quod aliqui dicūt) præter has membranas prodire ex venis matricis fœtū quoddam veluti funiculos, quibus fœtus coniungitur matri in vmbilico, vt nutriatur. Nam si hoc verum est, facile intelligitur fieri potuisse, vt Virgo non haberet tēpore partus superfluum sanguinem, quē euacuaret, sed solū sanguinē purissimum, qui & ad sui corporis, & filij nutritionē sufficeret. Alterū miraculum est, quia non poterat naturaliter corpus Christi in vtero Virginis nō habere aliqua excrementa, oportuisset ergo vel illa iniicere in matricem Virginis, quod nec decebat, neq; est ordini naturæ consentaneum, vel certe fieri miraculosē debuit, vt alia via resolueretur.

Alius modus explicandi hoc miraculum facilius esse videtur, si dicamus Christum quidē fuisse conceptum membranis inuolutum, & ita habuisse in vtero matris statum omnino naturalem: tempore autē natiuitatis, sicut prodijt per naturales vias sine ruptione claustrī virginis, ita etiā exiisse illas membranas eas penetrando absque ruptione, atq; hac ratione purum, ac nudum ex vtero matris elapsū fuisse. Membranas autē illas, cum omni sanguine, & excrementis in illis conclusis non fuit necesse in lucē hanc prodire post Christum natum: sed diuina virtute fieri potuit, vt vel in aliam materiam resoluerentur, vel alio miraculoso modo in alium conuenientem locum transferrentur. Primum quidem, vt partus Virginis omni ex parte esset purissimus, eiusque integritas, ac virginitas ex illius modo, manifestaretur. Deinde, quia cum secundinæ sint corpus densum ac durum, non poterant ex vtero Virginis exire absq; ruptione claustrī virginis sine miraculo penetrationis, vel transitus ab extremo in extremum sine medio. Cum ergo necessarium fuerit aliquod miraculum, credendum est Deum illud elegisse, quod & dignitati mysterij accommodatius esset, & facilius, vt omnia possint optime expediri. Nam (vt docte dixit Caietan.) hæc secreta miracula, quæ aliena sunt ab omni suspitione, maxime decuerunt Christum, etiam in tempore infantie propter matris obsequium, & vt suauius omnia disponeretur, & citius expedirentur. Addit præterea & recte, hæc omnia conduxisse ad confirmationem, & augmentum fidei Ioseph, qui cum matre adorabat natum mundi Dominum.

Denique circa hanc rem obseruatione dignus est locus Hierony. libro contra Eluid. vbi ad illum loquens, sic inquit, *Iunge si libet, nostras contumelias, nouem mensibus vterum intumescentem, fastidia partum, sanguinem, pannos, non erubescimus.* Hæc enim verba per exaggerationem intelligi possunt, sensu quasi conditionato, vt quando alteri respondendo dicimus, etiam si totum, quod assumit, concedatur, non sequi, quod intendit. Sic inquit Hieronymus, licet necessarium esset concedere aduersario illa, quæ in humana conditione vilia, & abiecta esse videntur, non propterea negandum fuisse Christum natum esse ex Virgine, & illam virginem permansisse. Quo fit, vt si necessarium non sit omnia illa concedere, magis conuincatur hæreticus, quod sine occasione, vel causa in illam sententiā inciderit. Et quia reuera illa concedere non erat necessarium, quasi se corrigens

Fr. Suarez, Tom. 2.

subdit Hieron. *Sed vt hæc, quæ scripta sunt, non negamus ita illa, quæ non sunt scripta, renuimus.* Quæ responsio, satisfacere posset huic loco, nisi idē Hieron. in epist. 22. ad Eustoch. de custodia Virginitatis, mentem suā amplius explicuisset, dicens: *Nouem mensibus in vtero vt nascatur expectat, fastidia sustinet, crucietus egreditur.* Quorum verborum nullam commodam expositionem inuenio, nihilominus sententia à nobis explicata magis probanda videtur.

SECTIO III.

Quo in loco natus sit Christus.

Tria loca huius gloriose natiuitatis possumus ex Evangelistis colligere, Bethlehem, diuersorium, ac præsepe, vt vnus sit veluti proprius, alius communis, tertius communior, quique pluribus pateret. De singulis igitur aliquid breuiter adnotandum.

Primum itaque Christum natum esse in Bethlehem Iudæ, fide constat ex Matthæo, & Luca, & æqua certitudine constat fuisse prædictum à Michæa, c. 5. Messiam nasciturum fuisse in Bethlehem, ita enim Matth. c. 2. & Ioan. c. 7. illum locum interpretantur. Nam quamuis dici possit, eos non interpretari, sed referre, quod sacerdotes, & scribæ, aliq; dicebāt: tamen reuera eam interpretationem approbant, imo ideo referunt, vt doceant impletum fuisse in Christo illud signum Messia, quod inter Iudæos communi omnium erat consensione acceptum, eo quod in Scriptura esset expressum. Neque ad alium applicari possunt illa verba, *ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel.* Non enim possunt attribui Dauid, cum multo ante hanc prophetiam, quæ de futuro loquitur, natus sit: neque Zorobabeli, qui natus est Babylone: neque alicui alteri, nullus enim alius dux Israel, post illā prophetiam ortus est ex Bethlehem.

Sed dicent Hebræi, etiam Christum nunquam fuisse ducem, aut Dominum populi Israel. Respondemus, vel non esse sermonem de Israel secundum carnem, nec de principatu, aut dominio temporali: sed de Israel, & duce, ac pastore spirituali, de quo dictum est Osee 1. *Congregabuntur filij Iudæ, & filij Israel pariter, & ponent sibi met caput vnum, & Hierem. 31. Ecce dies venient, dicit Dominus, & feriam domui Israel, & domui Iudæ sedus nouum, & infra, Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam.* Vel etiam addere possumus Christum esse ducem populi Israel. Multi enim à principio Euangelicæ prædicationis illi nomina dederunt, & plures quotidie cōuertuntur, & in fine seculi omnes tandem illi subiciuntur.

Illud vero in prædictis testimonijs obseruandū est, Michæam prædixisse Christum nasciturum in Bethlehem Ephrata, Matthæum tamen referre, illum in natum esse in Bethlehem Iudæ. Hæc tamen nulla est differentia, quæ ad rem pertineat: eadem enim vrbs Bethlehem olim dicta est Ephrata, vt patet Gen. 35. & 48. & Psal. 131. quæ ad hoc mysterium accommodat eleganter Hieron. epist. 27. dicens, Dauidem in verbis illis: *Si introiero in tabernaculum domus mee, &c. donec inueniam locum Domino,* explicasse desiderium, quo tenebatur cognoscendi hoc mysterium, & statim oculis prophetialibus illud agnouisse, dicens: *Ecce audiui-mus eum in Ephrata, inuenimus eum in campis syria.* Hæc autem Bethlehem erat in sorte Iudæ non procul ab Ierusalem, (vt ait Euseb. lib. 7. de Dem. c. 2.) id est, vel triginta quinque stadiis, vt ait Iustinus Apolog. 2. vel sex milliariis, vt scribit Hieron. de locis Hebraicis, & ideo dicta etiā est Bethlehem Iudæ, vt distingueretur ab alia Bethlehem, quæ erat in tribu Zabulon, vt cōstat Iosue. 19. & notauit Hieron. in Matt. & lib. de locis Hebraicis. Qui etiā animaduertit vtrūque nomen mysterio natiuitatis Christi recte adaptari. Bethlehem enim *domus panis*, interpretatur, Ephrata autem *fructifera*, Christus autē & panis est vitæ, & præcipuus vniuersi fructus. Quanquā enim hæc nomina non fuerint ab hominib; propter hoc mysterium

Christus nascitur in Bethlehem Iudæ. Matth. 2. Luc. 2. Mich. 5. Ioan. 7.

Obiectio. Responsio.

Osee 1. Hieron. 31.

Gen. 35. & 48. Psal. 131. Hieron.

Euseb. Iustin.

Iosue. 19. Hieron.

imposita: sed vel propter illius terræ pinguetudinē, ac fecunditatem, vel (ut alij volunt) appellatione sumpta ab aliquibus priscis hominibus, de quibus mentio fit. 1. Paral. 4. diuina autem prouidentia fieri potuit, ut mysterio a se prædefinito nomina cōgruerent. Vnde et ratio colligitur, ob quam Christū eo loco nasci oportuit, scilicet, ut in eo, quod per Prophetā dictū fuerat, impleretur. Prædictū autē fuit, ut hoc esset nobis vnū ex certis signis aduentus Messie.

Obiectio.
Responsio.

Bethlehem
in nati-
uitatē Chri-
sti cur ele-
cta.

Dices: Sed cur prædefiniuit Deus, ut in hoc loco potius, quam in alio nasceretur. Respondetur si generatim loquamur, & consideremus Bethlehem, ut erat patria Dauid, non alia ratione elegit eam, quam ipsum Dauid, scilicet, sua voluntate, & beneplacito: postquam autem elegit nasci ex Dauid, decuit in patria illius nasci, ut locus ipse natiuitatis originē demonstraret. Si vero consideretur Bethlehem, ut erat exigua, & humilis ciuitas, eadem ratione electa est, quia Christus humilem, ac pauperem nascendi modum elegit. Vnde ser. 1. de Epiphani. inquit Leo. Sed qui serui suscepit formam, Bethlehem prælegit natiuitati, Ierosolymam passioni.

Dubium.
Matth. 2.
Mich. 1.

Sed hinc oritur grauis difficultas ex loco Michæ. 5. prout ab ipso scribitur, & à Matthæo refertur c. 2. ille enim Bethlehem ciuitatem minimam, ac paruum appellat, dicens, & tu Bethlehem Ephrata minimus es in millibus Iuda. Matthæus autem, Nequaquam minima es. Quæ videtur aperta contradictio, in qua dissoluenda tam Hieronymus, quam alij deludunt. Sed quoniam & ad nostrum institutū non multum refert, & ab alijs diligenter tractata est, præsertim à Cornel. Iansen. Ribera. Test. monij Michæ & Matthæi, concordia. Iustin. Cyril. Alex. Origen. Tertul. Cyprian. August. Chrysost. Hieron. Euseb.

Ambros.

lib. 5. epist. 18. non obscure colligitur. Prius enim refert verba Prophetæ cum negatione, & tamen paulo inferius dubium mouet de apparenti contradictione inter Euangelistam, & Prophetam, quam dicit esse verborum, non tamen sensuum, ut ipse explicat.

Ioan. 6.

Breuitate tamen sensus Prophetæ fuisse videtur, Bethlehem exiguum oppidum fuisse, ciuiū, scil. numero, & murorum ambitu: non tamen dignitate, & nobilitate, quandoquidē ex illo nasciturus erat Messias. Quod enim, cum paruulum eum vocat de quantitate (ut ita dicam) situs, seu loci, loquatur, nullus est qui dubitet. Nam & proprietas verborū id postulat, & ex re ipsa constat Bethlehem paruum fuisse oppidum. Vnde Ioan. 6. Castellum appellatur. Quod autem docere voluerit Prophetā dignitate, & nobilitate fore magnum, constat ex sequentibus verbis: Ex te mihi egredietur dominator in Israel: imo ideo præmisit, & ante oculos posuit localem exiguitatem eius, ut amplitudo eius, & dignitas mirabilior videretur. Euangelista autem Matthæus, quia prior pars de loci quantitate nihil ad mysterium pertinebat, partem aliam de illius dignitate disertis verbis explicare studuit, dicens: Nequaquam minima es in Principibus Iuda. Et ut explicaret se loqui de loci dignitate subdit: Ex te enim exiet Dux: addens adiectiuum, eum, quæ etiam non est in Prophetā. Nam causa, ob quam Bethlehem non est minima dignitate, ea est,

quia in illa natus est Christus. Quæ tamen ratio ad loci magnitudinem accommodari non posset. Et ita nulla est contradictio, qui Euangelista non tam exteriorum verborum sonum, quam sensum respexit. Nec existimo necessarium ut legantur in Prophetā per interrogationem verba illa. Minimus es in millibus Iuda: tum, quia nec in Hebræo, neque etiam in Græco codice est nota interrogatio, neque vilius Patrum illam adhibuit: tum etiam, quia si ita legatur, ex vi horum verborum non habebitur ex hoc loco Bethlehem fuisse exiguum oppidum, quod sine dubio intendit affirmare Prophetā. Denique quia hoc modo affirmatiue legendum, melius consistit sensus: tacite enim indicata seu subintellecta latet ibi coniunctio aduersatiua, ut sensus sit: Tu Bethlehem paruulus quidem es, sed ex te egredietur dominator in Israel: ac si diceret, sed virtute, & dignitate magnus existis. Vnde Greg. Naz. orat. 19. Functus in Patri. suum Nulla inquit res prohibuit quo minus Bethlehem simul & parua ciuitas esset, & totius terræ Metropolis, ut pote Christi parens, atque nutritrix.

Secundò dicitur Christus natus in diuersorio, ut constat Luc. 2. Quid autem hoc diuersorium fuerit, & ubi fuerit situm, non satis constat, & quidem Hieron. in epitaphio Paulæ, seu epist. 27. significat fuisse domum aliquam in Bethlehem sitam, ad quam aduenæ tanquam ad hospitium cōmune diueriebant: sic enim de Paula scribit: Bethlehem ingressa, & in specum Saluatoris introiens, postquam vidit sacrum Virginis diuersorium, & stabulum, in quo agnouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui. Fauere etiam videtur Cypria. serm. de Natiuit. Christi. ubi de pastorebus loquens inquit: Veniunt in Bethlehem, quem prædixit Gabriel, inuenitur Emanuel, ciuitas parua, domus pauperula, suppellex exigua. Beda. lib. de locis sanctis. c. 8. dicit, diuersorium fuisse, quasi naturale semiantrum, in Orientali angulo Bethlehem situm, ubi significat fuisse intra muros Bethlehem.

Aliorum vero sententia est diuersorium illud fuisse speluncam quandam in suburbis Bethlehemiticis positam. Ita indicat Hieronymus in epist. 17. & 18. ubi locum illum appellat speluncam Saluatoris, & paruum terræ foramen. Origen. etiam. 1. cōtra Cels. factis post. med. Euseb. lib. 7. de demonstr. ca. 1. demonstra. 4. ubi dicit, nunc ostendi agrum, in quo Virgo enixa infantem deposuit. Cuius Nicel. 1. Hist. cap. 13. affirmat locum illum fuisse speluncam extra oppidum positā. Et potest afferri probabilis coniectura, quia cum eo tempore magna hominum multitudo in Bethlehem conflueret, ut describeretur iuxta Cæsaris edictū, accedere facile poruit, ut Ioseph, & B. Virgo intra Bethlehem hospitium non inuenirent, & ideo ad prædictam speluncam extra muros diuertere cogerentur. Dicitur enim fuisse locus ille quasi publicum & commune receptaculū, ad quod pauperes, peregrini, vel pastores cōfugere solebant. Ratio vero, ob quam Christus huiusmodi locum, in quo nasceretur, elegit, moralis quidem est, ut reprobareret gloriam mūdi, & damnaret seculi vanitatem, ut Bernard dicit orat. 3. de Natiuita. Quæ ratio optima est, si locus ille, ut pauper, & abiectus confideretur: si autem spectemus illum, ut hospitium quoddam, & Christum velut in via nascētem, conueniens etiā fuit (ut inquit Petr. Chrysolo. ser. 175. Viator in via nasceretur, ut omnis aditus, excluderetur erroris, & viator tandem calū peteret, qui terreni itineris in casum diu sudores pertulerat, & labores. Vel certe (ut Gregor. ait hom. 8. in Euāg.) propterea non in patetū domo, sed in via nascitur, ut ostenderet quod per humanitatem suam, quam assumpserat, quasi in alieno nascebatur. Addit vero Caiet. hic literalē rationē huius mysterij fuisse, quia ad occultandā huius Natiuitatis excellētiā, & matris Virginitatem, oportuit ut remotis arbitris, proculque ab amicis, & cognatis, atque adeo extra domicilium proprium Beata Virgo pareret. Eademque ratione potuit esse conueniens, ut in loco remoto, &

extra

extra urbem posito partus accideret, alioqui vel obporteret obstericem vocari, & alia, quæ in partu necessaria esse solent, adhiberi, vel necessarium esset mysterium Virginei partus omnibus parere. Præsertim quia oportebat, Pastorum ac Magorum adorationem absque tumultu, & publica manifestatione, ac multorum admiratione fieri. Cum ergo diuina Sapiencia suauiter omnia disponat, locum ad hæc omnia accommodatum elegit: & ideo credibile est locum hunc extra urbem positum fuisse. Neque obstat, quod dicitur Christus in Bethlechem natus, quia alicuius oppidij seu ciuitatis nomine etiam suburbia comprehenduntur.

In præsepio reclinatur Christus.
Tertius locus huius natiuitatis, dicitur præsepe, de quo Hieronymus epi. 18. Præsepe (inquit) in quo Infantulus vagit, silentio magis, quam infirmo sermone honorandus est. Obseruandum vero est, præsepe non fuisse proprium locum natiuitatis Christi, id est, quem Christus exiens ex utero matris primo attigit, seu occupauit: prius enim B. Virgo, vt Euangelista dicit, *Peperit filium suum, & postea, reclinauit illum in præsepio.* Vnde non immerito scire aliquis cupiet, quis fuerit locus, quem nascens Christus suo sacratissimo corpore primò tetigit. Videri enim poterat fuisse terra, seu pauimentum illius speluncæ, quia ibi nulla fuit obsterix, quæ prole reciperet. Quod si ita fortasse fuit, nõ exiguum in eo factò Christus humilitatis exemplum præstitit. Verisimilius autem est manus, & brachia B. Virginis fuisse primum locum, quem Christus extra uterum occupauit, vt Caiet. hic artic. 6. docere videtur. Et quia vix poterat decenti modo fieri, vt ipsamet Virgo nascentem ex se Infantem suscipere, verisimile est Angelorum ministerio fuisse susceptum, & in manibus Virginis positum. Hoc enim totum Christi dignitatem decebat, & B. Virgini tale gaudium, & amoris significatio debebatur. Vnde eleganter Cyprian. serm. de nati. Christi, Genitrix (inquit) est, & obsterix, & deuotam dilectæ soboli exhibet clientelam, attrahit, amplectitur, iungit oscula, porrigit mammam: totum negotium plenum gaudij.

Christus ex utero matris prodijt Angelorum manu suscipitur Cyprian.
Sed rogas cur B. Virgo filiū postea reclinauerit in præsepio. Respondeo id literalem & humanam rationem sequamur, id necessitate quadam factum esse, quia nec semper poterat brachijs Virginis aut Iosephi sustineri, neque ibi commodior inueniebatur locus. Si autem contemplerur diuinam prouidentiam, cuius admirabili consilio omnia febant, tradunt Patres rationes varias, tum morales, tum allegoricas, vt videre licet in homilijis, & orationibus de Natiuitate Christi. Illa hoc loco notanda videtur, quæ Chrysof. homil. 1. in Lucam attigit, dicens: *Quare in præsepio? vt impleteret ratiocinium Isaie Prophete, cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui. Scriptum est in alio loco homines, & iumenta saluabis Domine. Si homo es, panem comede: si animal es, ad præsepe accede. Et eandem rationem latius prosequitur, alias simul insinuans Greg. Nyssen. orat. de sancto Christi Nati. Porro præsepe rationis, atque sermonis expertum animalium domicilium est: in quo Verbum nascitur, vt bos cognosceret possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: bos subditus legi, asinus oneribus portandis destinatum animal, quod peccato simulachrorum cultus oneratum atque grauatum est. At brutis quidem conueniens cibus, & victus gramen, ac fenum est. Qui producit enim gramen, & fenum pecoribus (inquit Propheta) rationale autem animal panem nutritur. Quamobrem præsepio, quod est habitaculum brutorum is, qui de celo descendit, panis vitæ proponitur, vt etiam bruta rationali inuicem sumpto cibo, rationem adipiscantur. Mediū igitur inter bouem & asinum in præsepio vtriusque Dominus est, vt soluto interstitio sepius ambos in sese creet vnum nouum hominem, & ab hoc graue legis iugū auferat, & illam simulachrorum cultus onere leuet. Ex quibus verbis intelligimus Christum non solum iacuisse in præsepio, verum etiam inter animalia bruta, bo-*

Christus in præsepio cur reclinatus.
nem scilicet & asinum, & tunc ad literam implem esse, quod iuxta septuaginta interpretes Abacuc. c. 3. prædixit: *Consideraui opera tua, & expaui, in medio duorum animalium cognosceris.* Quam lectionē & interpretationem videtur amplecti Ecclesia in officio Nati. Domini, dicens, *O magnum mysterium & admirabile sacramentum, vt animalia viderent Dominum natum iacentem in præsepio.* Et in officio de Circunci. Domini, inquit, *Domine audiui auditum tuum & timui: consideraui opera tua, & expaui, in medio duorum animalium iacebat in præsepio, & fulgebat in celo.* Atque hæc fuit sententia antiquorum Patrum, Greg. Nyss. nuper citati, Nazianz. orat. in Christi natiuitate. Cyri. Ieros. Catech. 12. Aug. orat. cont. Iudæos, & Paga. c. 13. Hiero. epist. 27. ad Eustochium, Paulin. epist. 10. ad Seuerum.

Greg. Nyss. Greg. Naz. Cyri. Iero. August. Hieron. Chrysof.
Vltimo circa præsepis locū notandum est, Chrys. citata homilia indicare fuisse lapideū seu luteum, & si mihi liceret, inquit, videre illud præsepe, in quo Dominus iacuit, nunc nos Christiani, quasi pro honore, tulimus luteū, & posuimus argenteum, sed mihi pretiosius est, quod ablutum est. Alij vero dicunt fuisse ligneum, & hæc videtur esse communior Ecclesiæ Romanæ traditio, in qua præsepe illud vsq; in hodiernū diem summa reuerentia seruatur in D. Mariæ templo, quod Maioris nominē obtinuit. Denique refert Hieron. epist. 48. in loci illius speluncæ insignē Ecclesiam extructam esse, & præsepe loco altaris collocatum. Eiusdem quoque Ecclesiæ meminit Beda, lib. de locis sanctis, c. 8.

Inter bouē & asinum nascitur Christus. Abacuc. 3.

Greg. Nyss. Greg. Naz. Cyri. Iero. August. Hieron. Chrysof.

Hieron.

Beda.

SECTIO IV.

Quo tempore Christi natiuitas acciderit.

Christus in præsepio cur reclinatus.
Omnia fere, quæ de circūstantijs huius temporis inquire possunt, in superioribus sunt definita. Supponenda ergo sunt hoc loco, quæ in 1. tomo disput. 6. sect. 1. de tempore, quo facta est Incarnatio, scripsimus, vbi conclusimus factam fuisse fere quater millesimo anno à creatione mudi, anno secundo Olympiadis centesimæ nonagesimæ quartæ, qui iuxta cōputationem Romanorū fuit annus quadagesimus primus imperij Augusti. Huic autem fundamento addendum est ab Incarnatione vsque ad Natiuitatem Christi nouē integros menses fuisse transactos. Refert enim Epiph. hæres. 51. quosdam dixisse Christū septimo à sua conceptione mense fuisse natum, alios vero, fuisse gestatum in utero nouem mensibus, & fere decem & septem diebus. Verumque vero est omnino falsum, vt constat ex Ecclesiastica traditione, quam notauit Aug. lib. 4. de Trinit. c. 5. & lib. 83. q. in 56. & Chrysof. hom. 1. in Lucam, & hoc idem intelligit Sophronius in epistola synodali, quæ refertur. 6. synodo, act. 11. cum inquit, *In utero Virgineo deportatum, tempus expleuissē legitimi puerperij.* Damasco. vero, lib. 4. cap. 15. Nouem, inquit, menses expleuerat, ac decimum iam ingressus erat, cum in lucem prolatus est, & Theorianus, in legatione ad Armenos, dicit nouem mensibus & quinque diebus Christū fuisse in utero matris, sed nihil docet à superioribus Patrib. diuersum. Nam Augusti. etiam dicit nouem menses & sex dies inter cōceptionem & natiuitatem intercessisse: loquitur autem de mensibus æqualibus, & triginta diebus constantibus, numerando autem menses in æquales, prout sunt in communi vsu hominum, solum nouem integri menses interfuerunt, qui omnes ducentos septuaginta sex dies complectuntur, vt etiam Aug. animaduertit, & facile potest dignosci cōputando dies, qui sunt inter festa Annuntiationis, & Natiuitatis Christi, prout in Romana Ecclesia celebrantur. Ratio autem huius temporis nõ est alia (vt notarunt Sophronius, & Damasc.) nisi quia, hoc est legitimum tempus, & maxime cōnaturale ad perfectam hominis natiuitatem, in ijs autem quæ ad perfectionem naturæ pertinent, & indecentiam nõ habet, voluit Christus naturali modo nasci. Tertio tadem supponendum est ex dictis supra citato loco, tomi primi, & ex hoc ipso disput. 9. sect. 5. Christi conceptum

Quo tempore Christi natiuitas euenit.

Epiph. August. Chrysof.

Sophron. Damasc. Theorian.

ceptum esse vigesimo quinto die Martij, vt ex Athanasio, Chrysof. & Aug. Clemente Alexand. & Nicepho. ibi citatis, & ex Ecclesiastica traditione constat.

Athanas.
Chrysof.
Aug.
Clem. Alex.
Nicephor.

Ex his igitur sequitur primo, Christi natiuitatem contigisse iuxta Græcorum computationem anno tertio Olympiadis centesimæ nonagesimæ quartæ, iuxta modum autem computandi Romanorum anno quadragesimo secundo imperij Augusti, vt ex Eusebio, Epiphano, Clemente Alexan. & Beda citato loco notauimus: & in eadem sententiâ Tertullianum, & Irenæum interpretati sumus. Vna verò difficultas superest hoc loco explicanda: nam Lucas Euangelista refert Christum natum eo fere tempore, quo facta est prima descriptio sub Quirino: At teste Iosepho, libr. 13. antiquit. ca. 12. ille census, seu descriptio sub Quirino incidit in annu trigessimu septimum post victoriam Actiacam, qui fuit quadragesimus nonus imperij Augusti, illud ab initio consulatus, seu triumuiratus numerando. Respondetur, vel Iosephum non loqui de censu, & descriptione, cuius Euangelista Lucas meminit, vel certe annorum computatione lapsu esse. Priorem respondendi modum amplexus est scholiastes Eusebij, Dadræus, li. 1. Hist. cap. 5. quanquã Eusebius ibi illo testimonio Iosephi in confirmatione historia Euangelicæ vtatur, nulla huius discordiæ mentione facta: Itaque ex ipsius verbis Luca constat non semel tantum, sed sæpius exactum fuisse hoc tributum sub Quirino, sic enim, inquit, Hæc descriptio prima facta est sub præfide Sirie Cyri-
no. Nam quod dicit primâ non simpliciter intelligit, sed sub illo præfide, nam sub aliis prius sepe fuerat tributum ludæis à Romanis impostum, & imperatum. Dicit ergo prædictus author, Iosephum non fuisse loquutū de primo censu, cuius Lucas mentionem fecit: sed de secunda, vel tertia descriptione (illæ enim per lustrum fiebant) quæ post Herodis mortem, & Archelao iam in exilium misso, facta est. Posteriori vero respondendi modū constantissime defendit vir eruditus Baronius in apparatu suorum annaliū, quia reuera (fiarrente legatur idem Iosephus in vltimis verbis libr. 17. & cap. 1. & 3. libr. 18.) aperte loqui videtur de primo censu sub hoc præfide exacto: latissime ergo probat hic author lapsu fuisse Iosephū, referentem hanc descriptionem ad tempora Archelai post defunctum Herodem: quem sæpius in eadem historia lapsu esse demonstrat, ne præsens error incredibilis videatur. Indicat etiã causam erroris, nimirum, quod in rebus ad Herodianum regnum pertinentibus, nouem annos prætermiserit. Ac denique ostendit, præter diuinam authoritatē, licet humana coniectura agendum esset, maiore fidem Lucæ adhibendam esse, quam Iosepho: tū quod fuerit illis temporibus vicinior: tum etiã, quod res Christianorū, & melius nouerit, & sincerius vbiq; tractet, ac referat: tū denique quia hæc historia Lucæ à nullo ethnicorum, & antiquorum hostiū fidei in hac parte reprehensa est: Quin potius Iulianus apostata apud Cyrillum, libr. 6. contra illum, hoc Lucæ testimonio comprobatur Christum cum patre, & matre fuisse descriptum sub Cyrino. Igitur quicquid sit de Iosephi testimonio, certum est hanc descriptionē factā fuisse eodem anno, quo natus est Christus. Idem diffuse affirmat Euangelista. Quod autē Euseb. in Chronico descriptionem hanc videtur ponere in secundo anno Olympiadis centesimæ nonagesimæ quartæ, natiuitatē autē Christi in tertio, intelligendum est, Quirinū superiori anno fuisse Roma missum, vt censum faceret, descriptionem autem factā esse sequenti anno, quo natus est Christus. Vnde etiã certū est illā descriptionē factā esse regnate Herode, ante Archelauum, atque adeo vigesimo nono, vel ad summū trigesimo anno ab Actiaca victoria, qui fuit quadragesimus secundus imperij Augusti. Sub quibus autem consulibus Romanis, & quo anno Herodiani regni natiuitas Christi cōtigerit, prætermitto dicere: tum

Responsio.

Dadræus.
Euseb.

Luce 2.

Descriptio
sub Cyri-
no.
Præfide
quo anno
facta.

Baron.

Cyri.

Euseb.

A quod hæc ad scholasticū institutū, hæc ad fidei confirmationem, vel defensionē pertinere cōseo: tū etiã, quia res mihi est incerta, de qua nihil affirmare, sed aliorum tantum sententias possem referre. Quod satis diligenter præstitit Casar Baronius supra, & Benedictus Pererius, lib. 11. in Daniel. q. 5.

Cas. Baron.
Benedict.
Perer.

Secundo ex dictis principiis colligitur, quo mense, & die natus est Christus. Clemens enim Alex. libr. 1. Stromat. versus finem refert quosdam hæreticos asseruisse Christum Dominum natum esse vigesimo, vel vigesimo primo die Aprilis: alios vero vigesima quinta die Maij, Epiphanius autē hæc. 51. dicit natum fuisse sexto die Ianuarij, quam sententiā tacito authoris nomine refert, ac reicit Hieronymus, P. zech. 1. in principio, dicens eo die manifestatū fuisse Christum, non natum, quanquã ipse non de sexto, sed de quinto die Ianuarij loquatur. De quo infra dicemus agentes de baptismo Christi, & Aegyptios eo die solitos fuisse celebrare natalem Domini diem refert Cassian. coll. ca. 1. & habetur etiã in præfatione, ad epist. Theophyl. Alexand. tom. 1. Bibli. & apud I. fid. lib. 1. Eccl. off. & insinuat Origen. hō. in diuersos.

Epiph.

Hierony.

Cassian.
Theophyl.
Alex.
Idor.
Origen.

Vera ergo sententiā est Christum natum esse vigesimo quinto die mensis Decembris, quæ satis probatur ex Ecclesiastica traditione, & festi celebritate, quā à temporibus Apostolorum eo die obseruatam esse constat ex Clemente, lib. 5. cōst. Apostol. cap. 12. alias 13. & ex Orosio, libr. 7. c. 2. Eadem est sententiā antiquorū Patrū, Euodij apud Niceph. lib. 2. Hist. c. 3. Chrysof. hō. 1. in Lucam, Aug. 4. de Trinita. c. 5. & in enarratione Psal. 132. paulo ante finem, Anastasij Episcopi Nicani, libro quæst. in Scripturam. q. 92. Ratio autem ob quam Christus elegit eo mensis tempore nasci, moralis quidem, ac mystica multiplex assignatur à Patribus, qui notat natum esse asperiori tempore hyemis id statim amplectens, quod carni laboriosius erat, & molestius. Bernard. hom. 3. de Natiui. Domini, natum etiam esse ait quando dies crescere incipiunt, quia Dei dispensatio in ipso crescebat, & Augustinus in dicto Psal. 132. & ferm. 18. de nati. Domini. Propria vero ratio est, quia facta conceptione vigesimo quinto die Martij, naturalis ordo postulabat, vt natiuitas in prædictū diem incideret.

Clem. Pap.
Oros.

Chrysof.
Aug.
Anast.
Nica.
Nicepho.

Bernard.
Natiuitas
Christi
mensis
Aug.

Sed quæres fortasse, quænam dies hebdomadæ illa fuerit. Respondetur rem esse incertam. Quidam enim (vt Baronius supra refert) dixerunt natum esse feria sexta. Cæterum probabilius est natū fuisse die dominica. Id enim affirmat sexta Synodus c. 8. Idem tradit Niceph. 1. lib. Hist. c. 12. vbi de die Circuncisionis loquitur, sed in idem incidit. In eadem sententiā est Sophronius orat. de natali Christi, & Anton. 1. p. Hist. tt. 5. ca. 1. s. 2. sequitur Guliermus Duran. libr. 6. rationalis c. 13. & Dadræus in lib. de emendatione temporum, & in scholio super Euseb. li. 1. hist. c. 5. Et quidem, si Christus conceptus est feria sexta hebdomadæ, necessario consequitur vt die Dominica fuerit natus. Cuius enim recte computati, facile patebit, si vigesima quinta dies Martij incidit in feriam sextā, necesse esse, vt dies vigesima quinta sequentis mensis Decembris sit dies dominica. Quod autem Christus incarnatus fuerit feria sexta hebdomadæ, verisimile sit sententiis Patrum dicentium eodem die fuisse incarnatum & mortuū, vt videre licet in Augustino, & aliis supra citatis, & in Athanasio q. 17. ad Antiochum, vbi dicit Christum eodem die fuisse conceptum, quo Adam fuit creatus. Constat autem illum fuisse creatum feria sexta (vt notat Gaudētius tracta. 1. in Exodum) quia creatus est sexta die pridie ante sabbatum.

Dubium.
Responsio.
Baron.

Sexta Synod.
Nicephor.
Sophron.
Anton.
Guli Dur.
Dadræus.

Aug.
Athanas.

Dices, Sancti patres numerantes res admirandas, quæ die dominica acciderunt, ponunt in illa resurrectionem Domini, non tamen Natiuitatem, vt videre licet in Leone epist. 81. ad Dioscorum, & Aug. ser. 154. de temp. Respondeo ex autoritate negatiua non sumi efficax argumentum, potuerunt igitur sancti hoc

Obiectio.

Leo Papa.
Augustin.
Responsio.

hoc omittit, vel quia erat incertum, vel quia illis in mentem non venit.

Anast.
Nicen.
Anast.
Synai.
Istib.
Baron.

Vltimo tadem inquiri potest de hora huius natiuitatis. Anast. enim Nicen. loco citato dixit natum esse hora septima diei; Anast. vero Sinaita libr. 7. Hexas. dicit natum fuisse ad vespertam, Ilichius autem (vt refert Baronius) scripsit natum fuisse hora tertia diei. Non citat autem locum, neque explicat, de qua hora tertia intelligat, quia si loquatur de hora tertia vespertina fere coincidit cum præcedenti, & est improbabilis sententia: si autem de matutina (licet incerta sit) tamen propinquior est veritati. Dicendum est ergo Christum natum esse post duodecimam horam noctis illius, quæ fuit naturalis diei initium, antequam artificialis dies inchoaretur. Hoc colligitur ex Euangelio adiuncta Ecclesiæ traditione: ex Lucæ enim. 2. ca. non obscure colligitur Christum noctu natum esse in illis verbis, peperit filium suum primogenitum, si adiungantur alia. Et pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigiliis noctis super gregem suum. Et hinc orta est Ecclesiastica traditio celebrandi sacram noctem illam, & sacrificium in ea offerendi ex decreto Thelephori Papæ in sua epist. decretali c. 2. Quod notauit etiam Damascus Papa in Ponticali, in vita Telephori. Quod vero post mediam noctem Christus natus sit, necessario dicendum est (vt refert Caietanus Luc. 2. notauit) vt Christi natiuitas ad diem sequentem pertineat. Nam si natus esset ante mediam noctem, potius dicendus esset natus vigesima quarta, quam vigesima quinta Decembris die. Neque enim dici potest, quod fuerit natus nocte sequenti, in qua vigesima quintus dies terminatur, nam Ecclesiastica traditio docet contrarium: illa enim nox, in qua dies vigesimus quintus inchoatur, sacra, & solemniss in vniuersa Ecclesia habetur. Et confirmari hoc potest à contrario. Nam quamuis Christus Dominus Eucharistiæ Sacramentum instituerit in ea parte noctis feria quinta, quæ ad exitum, & finem illius diei tendebat: tamen quia ante mediam noctem illud mysterium perfecit, eius celebritas in feriam quintam, non vero in sextam refertur. At festum Resurrectionis diei Dominicæ tribuitur, quia licet Resurrectio fortasse noctu facta sit, tamen post mediam noctem, inchoante iam naturali die Dominicæ perfecta est. Idem ergo iudicium est de die, & hora Natiuitatis. De illis autem horis, quæ sunt à media nocte vsq; ad initium lucis, nihil certi affirmari potest: quod autem aliquis crediderit natiuitatem hanc immediatius mediæ nocti iam elapsæ contigisse, eo (vt existimo) minus à vero aberrabit. Ita enim sentire videtur Ecclesia, quæ ad hanc natiuitatem accommodat verba illa Sapient. 18. Cum quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus exiliens cælo à regalibus sedibus venit. Et Platina in vita Telephori, refert ex institutione ipsius primam missam natalis Domini circa mediam noctem celebrandam esse: quod etiam nunc seruatur consuetudo.

Luc. 2.
Natalis
Christi ho-
ra.
Pep.
Damasc.
Telepho.
Caietan.

Sep. 18.

Platin.

QUESTIO XXXVI.

De manifestatione Christi nati, in octo articulos diuisa.

De quare Doctores tractant, Matth. 2. & Luc. 2.

Deinde considerandum est de manifestatione Christi nati.

Et circa hoc queruntur octo.

Primo vt natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta.

Secundo, vt debuerit aliquibus manifestari.

Tertio, quibus manifestari debuerit.

Quarto, vt debuerit ipse se manifestare, vel potius manifestari per alios.

Quinto, per quæ alia manifestari debuerit.

Sexto, de ordine manifestationum.

Septimo, de stella per quam manifestata fuit eius natiuitas.

Octauo, de veneratione Magorum, qui per stellam Christi natiuitatem cognouerunt.

ARTICVLVS I.

Vtrum natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta.

D primum sic proceditur. Videtur, quod Christi natiuitas debuerit esse omnibus manifesta. Impletio enim promissioni debet respondere. Sed de promissione aduentus Christi dicitur in Psalm. 49.

Deus manifeste venit. Venit autem per carnis natiuitatem: ergo videtur, quod eius natiuitas debuerit esse toti mundo manifesta.

2. Præterea. Prima ad Timoth. 1. dicitur, Christus in hunc mundum venit peccatores saluos facere. Sed hoc non sit, nisi in quantum eis gratia Christi manifestatur, secundum illud Tit. 2. Apparuit gratia Dei, & Saluatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobrie, & pie, & iuste viuamus in hoc seculo. Ergo videtur, quod Christi natiuitas debuerit esse omnibus manifesta.

3. Præterea. Deus super omnia pronior est ad miserendum, secundum illud Ps. 144. Misericordias eius super omnia opera eius. Sed in secundo aduentu, quo iniustitias iudicabit, veniet omnibus manifestus: secundum illud Mat. 24. Sicut fulgor exit ab Oriente, & pariet vsq; in Occidentem, ita erit aduentus filij hominis. Ergo multo magis primus aduentus, qui natus est in mundo secundum carnem, debuit esse omnibus manifestus.

Sed contra est, quod dicitur Isa. 45. Vere tu es Deus absconditus, sanctus Israel saluator. Et Isa. 53. Quasi absconditus est vultus eius, & despectus.

Respondeo dicendum, quod natiuitas Christi non debuit esse communiter omnibus manifesta. Primo quidem: quia per hoc impedita fuisset humana redemptio, quæ per crucem eius peracta est. Quia vt dicitur prima ad Cor. 3. Si cognouissent, nunquam Dominum glorie crucifixissent.

Secundo, quia hoc diminuisset meritum fidei, per quod venerat homines iustificare: secundum illud Rom. 3. Iustitia Dei, per fidem Iesu Christi. Si enim manifestis indicijs Christo nascente, eius natiuitas omnibus appareret, iam tolleretur ratio fidei: quæ est argumentum non apparentium, vt dicitur Hebr. 11. Tertio quia per hoc venisset in dubium veritas humanitatis ipsius. Vnde Aug. dicit in 1. pist. la ad Volusianum, Si natiuitas nullas ex paruulo in iuuentutem mutaret aetates, nullos cibos remore annulos caperet somnos: nonne opinionem confirmaret erroris, & nec hominem verum villo modo suscepisse crederetur, & dum omnia mirabiliter facit auferret, quod misericorditer fecit.

Ad primum ergo dicendum, quod authoritas illa intelligitur de aduentu Christi ad iudicium, secundum quod glossa ibidem exponit.

Ad secundum dicendum, quod de gratia Dei saluatoris erit dicendi erant omnes homines ad salutem, non in principio natiuitatis eius: sed postea tempore procedente, postquam operatus est salutem in medio terra. Vnde post passionem, & resurrectionem suam dicit discipulis suis, Mat. vltimo. Euntes docete omnes Gentes.

Ad tertium dicendum, quod ad iudicium requiritur, quod authoritas iudicis cognoscatur: & propter hoc oportet, quod aduentus Christi ad iudicium sit manifestus. Sed primus aduentus fuit ad omnium salutem, quæ est per fidem, quæ quidem est de non apparentibus, & ideo primus Christi aduentus debuit esse occultus.